

Recenzia

Jan Krystyn Pinowski 2018: Z ptakami przez życie. Autobiografia ornitologa – ekologa. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Varšava, 610 pp. ISBN: 978-83-88147-20-3

Profesor Jan Krystyn Pinowski, vynikajúci poľský ornitológ, ekolog a medzinárodne uznávaný vedec (obr. 1), vydal v r. 2018 rozsiahlu autobiografiu zahrňujúcu celý jeho plodný život odborníka, ale ktorá je zároveň aj kronikou rodinných príbehov (obr. 2). Publikácia sa takto sústreďuje na životný príbeh autora od jeho najrannejšieho detstva do dnešných dní. Všíma si aj svoju rodinu a to od 18. storočia a opisuje osudy jednotlivých členov. Kniha je bohatá doplnená kvalitnými fotografiami, prípadne kópiami rôznych dokumentov. Vďaka tomu, že profesor Pinowski, ako významný poľský ornitológ a organizátor vedeckých projektov sa aktívne zúčastnil aj celého radu svetových ornitologických a ekologických kongresov, bol pozývaný do vedeckých inštitúcií na celom svete a zážitky z nich si podrobne zapisoval, resp. aj nahrával na diktafón, vznikol mimoriadne rozsiahly materiál, ktorého zverejnenie prostredníctvom tejto knihy sa stáva výnimočným zdrojom udalostí a tie sa zároveň stávajú kronikou a cennou databázou podujatí nielen pre poľských ornitológov, ale aj pre odborníkov z iných krajín. Keďže profesor Pinowski má dlhoročný priateľský vzťah s viacerými slovenskými zoológmi a má aj veľmi rád Slovensko, myslím si, že je vhodné podrobnejšie zoznámiť našich čitateľov s jeho celoživotnou prácou ako aj s jeho niektorými vedeckými podujatiami, ktorých sa zúčastnil.

Profesor Pinowski sa narodil 15. 10. 1930 v Krakove a ako píše, od detských čias sa zaujímal o prírodu, hlavne o vtáky. Kým nevedel čítať, čítala mu z knížiek mama, napríklad aj Zoológiu – učebnicu pre prvú triedu gym-

Obr. 1. Jan Krystyn Pinowski, autor pri krste svojej knihy v roku 2018 (foto: W. Salamon).

Fig. 1. Jan Krystyn Pinowski, launching his book in 2018 (photo: W. Salamon).

názia, od známeho poľského zoológa Janusza Domaniewského. Od detstva si robil poznámky o vtákoch, pozoroval, krmil ich, vyvešoval pre ne desiatky búdok a zaznamenával ich obsadenie. Choval tiež rôzne zvieratá, domáce ale aj iné, ako kanáriky, veвериčku a samozrejme aj psov.

Ako roky pribúdali, jeho ornitologické znalosti sa rozširovali o poznanie rôznych druhov divožijúcich vtákov. Do toho však prišli ťažké roky druhej svetovej vojny v Poľsku, ktoré bolo

Jan Krystyn Pinowski Z PTAKAMI PRZEZ ŻYCIE

Autobiografia ornitologa-ekologa

Obr. 2. Obálka knihy „Z ptakami przez życie“.
Fig. 2. Book cover „Through life with birds“.

okupované nemeckým vojskom. Bolo treba nielen rozmýšľať ako a kde absolvovať triedy základnej školy, ale hlavne ako vôbec prežiť. Mama bola gymnaziálna učiteľka s nevelkým platom a okrem toho mladý Janek vyrastal bez otca. A tak popri škole pásol kravy a na zabezpečenie jedla choval aj králiky, hydinu prípadne holuby, ktoré aj predával. No ako píše, veľmi rád pásol statok, pretože bol vtedy v prírode a mohol popri tom pozorovať aj rôzne druhy vtákov. Okrem toho musel ako chlapec vo vojnovom čase kopať aj zákopy. Po prežití druhej svetovej vojny pokračoval v štúdiu na gymnáziu, kde v r. 1949 maturoval. Prijímací pohovor urobil na štúdium lesníctva, no nedostal sa naň pre nedostatok miesta. Kladný výsledok pohovoru mu však umožňoval študovať aj biológiu. Po určitých problémoch, ktoré vyplývali z faktu, že aj tu bolo omnoho viac kandidátov ako mohli reálne prijať, sa mu to nakoniec podarilo a začal študovať na Wydziału

Matematyczno–Przyrodniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. V prvých rokoch ho učili viacerí významní poľskí učitelia známi aj v našich krajoch, ako napríklad prof. Grodziński (všeobecnú zoológiu), prof. Szafer (systematiku rastlín), prof. Fudakowski (zoogeografiu), prof. Wojtusiak (evolucionizmus). Po troch rokoch ukončil prvý stupeň štúdia biológie a jeho absolvovanie mu umožnilo pokračovanie v magisterskom štúdiu, najprv krátko vo Vroclave a potom vo Varšave, konkrétne na Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Warszawskiego. Pre mňa bola zaujímavá jeho poznámka, že poslucháči od začiatku štúdia dostávali študovať vedecké práce, ktoré potom spoločne preberali na seminároch a tie začínali už o 7 hodine, pred začiatkom povinnej výučby. Takto sa učili samostatnému mysleniu, schopnosti nielen vedieť vyhľadávať literárne zdroje, ale ich aj patrične excerptovať. Magisterské štúdium bolo dvojročné, v r. 1952–1954 a ukončil ho magisterskou prácou, ktorá sa zaoberala vplyvom lesnej steny na výskyt vtákov žijúcich na poliach. Prácu publikoval v kvalitnom poľskom ekologickom časopise (Pinowski 1954).

Ešte počas štúdia, na jeseň r. 1953 získal miesto mladšieho asistenta na Zakładzie Ekologii Zwierząt Uniwersytetu Warszawskiego, ktorého vedúcim bol významný poľský ekológ prof. Kazimierz Tarwid. Od jesene r. 1954 nastúpil na aspirantúru (dnes doktorandské štúdium) vtedy len na nedávno založenom Zakłade Ekologii Polskiej akademii nauk (PAN), od r. 1971 známym pod názvom Instytut Ekologii PAN, ktorý sa vypracoval na svetovo uznávané ekologické pracovisko, pôsobiace v obci Dziekanów Leśny neďaleko Varšavy. Objektom doktorandskej práce Pinovského bol havran, konkrétne vplyv lesných porastov rastúcich na poliach na jeho výskyt. Okrem havranov si tu všimol aj výskyt vrán a kaviiek. Vzhľadom na rozsiahle agroecónózy využíval na presuny bicykel, zaznamenal počty druhov vtákov, sledoval kde sa vyskytujú a ako sa správajú. Prácu obhájil v r. 1959, oponentmi práce boli prof. Szarski a prof. Raabe a po obhajobe ju aj publikoval (Pinowski 1959). Hneď po ukončení doktorandskej práce sa

začal zamýšľať nad novým výskumom, ktorý by mohol využiť aj v ďalšom kvalifikačnom postupe, konkrétne v habilitačnom konaní. V tom čase v Poľsku sa po úspešnej habilitácii získal titul docent, neskôr sa tento titul tu prestal používať a dnes po obhajobe habilitácie úspešný kandidát dostáva titul doktor habilitovaný, čo je v tejto krajine najvyšší vedecký stupeň. Na habilitáciu si vybral ako objekt svojich výskumov dva modelové vtáčie druhy – strnádku obyčajnú a vrabca poľného. V zimnom období r. 1959–1960 odlovil aj so spolupracovníkmi 1.371 exemplárov strnádok, ktoré okružkoval alumíniovými aj farebnými krúžkami. Na ďalšiu jar plánoval pozorovať ich rozlietanie do miest hniezdenia a v období hniezdenia chcel krúžkovať ich mláďatá. Veľký problém mu robilo vyhľadávanie hniezd strnádok, ako píše, nájdenie jedného mu trvalo aj tri dni. Lepšie to bolo s vrabcami hniezdiacimi v búdkach, čo umožňovalo jednoduchšie nájsť a okružkovať ich mláďatá. Potom po výlete z hniezd sledoval disperziu mláďat, ich kŕmenie na poliach a nocovanie. Habilitačná práca sa napokon zaoberala rozmnožovaním, mortalitou, ako aj zmenami v početnosti a v biomase vrabca poľného, ktorú neskôr aj publikoval (Pinowski 1968). Recenzentmi práce boli doc. Strawiński, prof. Kowalski a prof. Petruszewicz. Habilitačné kolokvium, na ktorom okrem zhodnotenia práce mohla komisia aj položiť otázky z celej biológie, trvalo dve a pol hodiny a prebehlo 6. 11. 1967. Doplním ešte ďalšie kvalifikačné postupy – v r. 1979 sa stáva mimoriadnym a v r. 1990 riadnym profesorom.

Oba druhy vrabcov sa pre Pinowského stali jednými z jeho dlhoročných a dominantných vedeckých objektov. Prakticky hneď po habilitácii rozoslal ornitológom v rôznych krajinách sveta žiadosť o spoluprácu pri výskume faktorov ovplyvňujúcich produkciu populácie oboch druhov vrabcov. Takto v 25 štátoch, v rôznych klimatických oblastiach, okrem Južnej Ameriky, sa začali uvedené výskumy. Treba povedať, že na základe poľskej iniciatívy bola na XIV. Medzinárodnom ornitologickom kongrese v Oxforde v r. 1966 založená Pracovná skupina

skúmajúca zrnožravé vtáky pri Medzinárodnom biologickom programe (Working Group on Granivorous Birds PT Section International Biological Programme). Výbor skupiny tvorili Richard J. Johnston (morfológia, evolúcia), S. Charles Kendeigh (bioenergetika), Jan Pinowski (vedúci skupiny, výskum zmien početnosti, medzinárodná spolupráca), František J. Turček (potrava). Celkove bol výskum sústredený na získanie údajov o produktivite, toku energie a vplyve zrnožravých vtákov, špeciálne vrabcov, na ekosystémy. Základnou úlohou bolo tiež vyhodnotenie početnosti párov na jednotku povrchu (pomocou búdok).

V Poľsku sa výskum realizoval od Zakopaného po brehy Baltického mora, teda od juhu po sever krajiny. Samozrejme aj tu bola potrebná spolupráca. Je zaujímavé, že hoci oba druhy vrabcov patrili k bežným druhom, o ich biológii sa celkove veľa nevedelo a tak tieto výsledky patrili často k prioritným. Bolo zistené, že v Poľsku začiatok kladenia vajec záleží od priemernej teploty v týždni pred znosením. V poľských nížinách vrabec domový kladie vajíčka prv ako vrabec poľný, vo vyššie položených polohách, kde oteplenie sa objavuje prudko, oba druhy začínajú klásť v rovnakom čase. Oba druhy majú tiež po tri násady v roku, no smerom viac do hôr majú len po dve násady a v Zakopanom, pod Tatrami, vrabce poľné nehniezdili. Skúmala sa aj veľkosť násad, mortalita vajíčok aj mláďat, rozdiely v tempe narastania hmotnosti mláďat či všeobecnej produkcie biomasy a celé to vyústilo do rozsiahlej publikácie Mackowicz, Pinowski & Wieloch (1970). Podrobne sa skúmala aj potrava vrabcov poľných v agrocekozách, kde sa živili semenami burín, rastúcimi medzi pestovanými rastlinami. Samozrejme to vyžadovalo zväčšiť pôvodný kolektív nielen o ďalších ornitológov ale aj botanikov, spresniť metodiku výskytu piatich burín najčastejšie konzumovaných vrabcami, porovnanie hmotnosti suchej masy semien s hmotnosťou celej rastliny, atď. Špeciálne sa skúmala aj bioenergetika, keď pomocou krčných prstencov sa odoberala mláďatám potrava, ktorá bola spálená v kalorimetrickej

бомбе, čím sa získala jej energetická hodnota. Výsledkom bolo publikovanie desiatok článkov, vďaka iniciatíve Pinowského aj založenie časopisu „International Studies on Sparrows“, ktorý vychádza do súčasnosti a hlavne, vyústenie syntézy medzinárodných výsledkov Pracovnej skupiny skúmajúcej zrnožravé vtáky Medzinárodného biologického programu do knižnej monografie Pinowski & Kendeigh (1977). Na výsledkoch do tejto syntézy spolupracovalo okolo 150 odborníkov z rôznych končín sveta. Neskôr výskum pokračoval v sledovaní etológie, fyziológie či patogénov vyskytujúcich sa vo vajčkách a mláďatách u oboch druhov vrabcov ako sú arbovírusy, baktérie, huby, ale aj obsah ťažkých kovov a pesticídov. Treba vyzdvihnúť, že profesor Pinowski bol iniciátorom a koordinátorom výskumu zrnožravých vtákov a zorganizoval štrnásť medzinárodných sympózií zaoberajúcich sa touto problematikou. Každé sympóziu je v knižke podrobne opísané, sú uvedené mená referujúcich, obsah referátov, ale aj atmosféra, ktorá vládla počas stretnutia i rôzne problémy, ktoré sa vyskytli pri organizovaní sympózií. Samozrejme, referáty sa nezaoberali iba druhmi rodu *Passer*, ale postupne sa rozšírili aj o iné druhy patriace do trofickej skupiny granivorov. Po skončení činnosti Medzinárodného biologického programu (r. 1974) sa Pracovná skupina skúmajúca zrnožravé vtáky začlenila a ďalej pokračovala pod Medzinárodnou asociáciou pre ekológiu (International Association for Ecology – INTECOL). Stretnutia sa potom organizovali buď počas medzinárodných ornitologických kongresov alebo počas medzinárodných ekologickej kongresov.

Pinowski s kolegami sa zaoberal aj inými druhmi vtákov, napríklad podrobne skúmal aj potravu bocianov bielych, jej zloženie, ale aj prostredie, v ktorom ju bociany zbierali v priebehu hniezdnej doby. Okrem analýzy vývržkov robili sa aj vizuálne pozorovania lovenia rôznej potravy. Bol tiež jedným z iniciátorov založenia Oddelenia ekológie stavovcov – Zakladu Ekologii Kręgowców Instytutu Ekologii PAN. Pracovníci Oddelenia spolu

s ďalšími výskumníkmi z rôznych akademických a univerzitných ústavov, spolu 108 ľudí, skúmali mesto Łomianki a priľahlé obce, vzdialené asi 14 km od Varšavy. Bol to komplexný ekologicko – geografický výskum, ktorého hlavným cieľom bola analýza procesov zmien pôvodného poľnohospodárskeho prostredia pod vplyvom rôznych interakcií ľudskej populácie. Takto na uvedenom území došlo k jeho najpodrobnejšiemu preskúmaniu v rámci celého Poľska. Hlavným problémom životného prostredia obyvateľov Łomianok bolo znečistenie vody, pre vtáctvo a drobné cicavce to boli zmeny vo vegetácii a celková urbanizácia. Výsledky boli publikované v štyroch zborníkoch „Polish Ecological Studies“ (r. 1986, 1987, 1988, 1992).

Profesor Pinowski bol iniciátorom, spoluorganizátorom, prípadne účastníkom celého radu medzinárodných vedeckých ornitologických a ekologickej sympózií a kongresov. Tak v roku 1972 bol hlavný organizátor IV. Medzinárodnej konferencie sčítania vtákov (International Bird Census Committee, IBCC založený v r. 1966) spojenej aj so sekciou Atlasu vtákov (Session on Bird Atlas Work), ktorý bol v Dziekanówe Leśnym pri Varšave. Na nej sa stanovili odporúčania k zjednoteniu sčítavania vtákov nasledovnými metódami – transektovou (líniovou), bodovou IPA, spôsobom sčítavania na nocoviskách a mapovaním (nás o výsledkoch konferencie oboznámil prof. Šťastný, 1974). Komitét vypracoval medzinárodné štandardy pre mapovaciu metódu využívanú pri sčítaní vtákov v čase hniezdenia a táto metóda sa postupne začala používať aj u nás. Výsledky z konferencie boli publikované v „Acta ornithologica“ (r. 1974). Nasledujúca konferencia, ktorú organizačne opäť pripravoval prof. Pinowski aj s prof. Głowacińskim, bola v r. 1976 na juhu Poľska, v obci Szymbark v blízkosti Gorlic a materiály z konferencie boli publikované v „Polish Ecological Studies“ (r. 1977).

Profesor Pinowski bol aktívnym účastníkom siedmich Medzinárodných ornitologických kongresov. Prvý kongres, ktorého sa zúčastnil bol XIV. Kongres, v r. 1966 v Oxforde, na poslednom bol v Južnej Afrike, v Durbanne,

v r. 1998, kde prebehol XXII. Kongres. Tu dokonca býval na izbe spolu aj s našimi účastníkmi, Dr. Antonom Krištinom, DrSc. a prof. Ing. Rudolfom Kropilom, CSc. Počas XX. Kongresu, ktorý bol v r. 1990 v Christchurche, na Novom Zélande, bol Pinowski viceprezident. Prezidentom bol americký ornitológ a molekulárny biológ Charles Gald Sibley, ktorý spolu s Jonom Edwardom Ahlquistom v r. 1991 publikovali známu novú fylogenezu vtákov založenú na technike DNA-DNA hybridizácie. Ako spomína Pinowski, na základe jeho návrhu boli vybraní do Medzinárodnej únie ornitológov (International Ornithologists' Union IOU, predtým známa ako Medzinárodný ornitologický výbor – International Ornithological Committee IOC) aj traja zástupcovia a to zo Slovenska, Japonska a Indie. A tak vďaka jeho iniciatíve máme od r. 1994 aj my zástupcu v tejto vrcholnej medzinárodnej ornitologickej inštitúcii, Dr. Antona Krištína. Okrem ornitologických kongresov sa Pinowski zúčastnil aj troch Medzinárodných ekologických kongresov, ktoré boli vo Syracuse (IV., r. 1986), v Jokohame (V., r. 1990) a vo Florencii (VII., r. 1998). Vďaka účasti na týchto kongresoch, ako aj jeho výskumom, mal sa možnosť zoznámiť s mnohými svetovo známymi vedcami ako napríklad anglickým zoológom a zakladateľom novodobej ekológie Charlesom Sutherlandom Eltonom, ornitológom, ekologom a jedným zo zakladateľov evolučnej ekológie Davidom Lambertom Lackom, evolučným biológom a ornitológom Ernstom Walterom Mayrom, etológom a ornitológom, nositeľom Nobelovej ceny Nikolaasom Tinbergenom, ornitológom a jedným z priekopníkov krajinej ekológie Johnom Wiensom, ornitológom a ekologom Jacquesom Blondelom a mnohými ďalšími. Pri tejto príležitosti je treba vyzdvihnúť jeho trvalý a priateľský vzťah ku Slovensku a slovenským ornitológom, ktorý deklaroval realizovaním niekoľkých vedeckých výskumov s našimi odborníkmi, prípadne aj kamarátskych debát počas stretnutí na našich ornitologických či zoologických konferenciách. Jeho priateľstvo so slovenskými vedcami má dlhoročné trva-

nie a vlastne začína od r. 1954 keď si prečítal Turčekovu populačnú štúdiu vtákov v teréne (Turček 1949). Nadviazal s ním najprv korešpondenčný, neskôr osobný kontakt, ktorý vyústil do rodinného priateľstva, ktorý trval až do smrti Turčeka. Od Turčeka dostal za celé obdobie aspoň 110 listov a on sám mu poslal 130 (Pinowski 1986). Boli to listy informujúce o rodinnom živote, no hlavne plné odborných diskusií o práve riešených výskumoch, o novej literatúre, o najbližších kongresoch, pričom Pinowski sa s Turčekom radil o otázkach metodiky a vhodnom spracovaní materiálu. Okrem toho Turček vďaka svojej vážnosti, ktorú mal u zahraničného vedeckého spoločenstva a veľkej korešpondencii s vedcami z rôznych štátov, Pinovskému pomáhal pri nadväzovaní kontaktov či priamo písal organizátorom výskumov, kongresov a stretnutí odporúčajúc ho do spolupráce (Pinowski 2005).

Ako napísal v tu spomínanej knihe, Turček bol jeho prvým zahraničným tutorom a priateľom. Pinowski (2005) ďalej podčiarkuje, že v jeho živote boli dve osoby, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili jeho vedeckú kariéru – profesor Charles Kendeigh z USA, zakladateľ bioenergetiky vtákov a ako píše – geniálny samouk, Dr. František Turček, ktorého podľa neho môžeme smelo prirovnať k takým ekologom ako bol Charles Elton či k pionierke populačných výskumov vtákov, Margaret M. Nice. V inom spomienkovom článku uverejnenom v slovenskom časopise Pinowski (1986) napísal, že s nikým nemal pre neho tak blízku, srdečnú a dôležitú spoluprácu ako s Turčekom. Pinowski navštívil v rokoch 1956 – 2005 vtedajšie Československo 33 krát, z toho hlavne Slovensko. K Turčekovcom do Banskej Štiavnice chodieval sám, resp. neskôr aj so svojou manželkou, raz za 2–3 roky. K oceneniu Turčekovej vedeckej práce a jeho ľudských hodnôt sa Pinowski vrátil aj v ďalších dvoch príspevkoch (Pinowski 1977, 1993). Okrem Turčeka Pinowski spomína ako spolupracovníkov zo Slovenska aj Antona Krištína, Dušana Cypricha, Miroslava Krumpála, Petra Fend'u a Radovana Václava. Z Čiech vo svojich

spomienkach vyzdvihuje dlhoročnú spoluprácu s Františkom Balátom a tiež s Ivanom Literákom.

Mimoriadne bohaté sú aj Pinowského zahraničné pobyty, niektoré aj dlhodobé. Tak v r. 1978–1979 bol na vedeckej expedícii vo Venezuele, na Instituto de Zoología y Ecología Tropical de la Universidad Central de Venezuela v Caracase, kde bol aj s ďalšími kolegami, vrátane svojej manželky, tiež ornitologičky Dr. Barbary Pinowskej, pozvaný riešiť v danom štáte úlohu sekundárnych producentov (ryby, kajmany a vtáky), konkrétne dynamiku ich početnosti na zmeliorovaných terénoch, ich účasť v toku energie a možnosť ich hospodárskeho využitia. Počas pobytu vo Venezuele krátkodobo navštívili aj okolité štáty, Kolumbiu, Ekvádor a Peru. Všetky svoje pobyty podrobne opisuje, upozorňuje na vedecké výsledky, ktoré dosiahol v danej krajine, ale aj na tamojšie zaujímavé druhy rastlín či zvierat, architektúru a život ľudí. K dlhším zahraničným pobytom možno spomenúť aj pozvanie Pinowského a jeho manželky od Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) v Ríme ako konzultantov na konferencii zasvätenej zmenšeniu škôd ktoré africkému poľnohospodárstvu spôsobujú zmožravé vtáky, špeciálne pletiariky červenozobé (*Quelea quelea* (L.)). Konferencia bola v Keni, v Taita Hills v dňoch 14. – 18. 1. 1985. Okrem konferencie manželka Pinowski mali možnosť v ďalších dňoch navštíviť aj Národný park Nairobi a Národný park Tsavo. Pinowski bol pozvaný aj Čínskym výborom „Človek a biosféra“ (MAB) na sympóziu venované ekologickým problémom mestských a prímestských území, ktoré bolo 13. – 20. 10. 1987 a prebehlo v Chráme Wofu Si (Chrám Spiacieho Budhu), vzdialenom asi 20 km od centra Pekingu. Na sympóziu sa riešili hlavné témy ako stratégia rozvoja mestských ekosystémov a agroekosystémov, ako aj metodológia a plánovanie mestského prostredia a zúčastnili sa ho odborníci z 15 krajín. Konštatovalo sa, že bolo prvým medzinárodným stretnutím, ktoré bolo zamerané na ekológiu miest a keďže Čína mala v tom čase vyše 100 miest, ktoré každé obývalo

po milióny obyvateľov, prinášalo to aj veľa problémov so znečistením ovzdušia, vody ako aj zvýšenej hlučnosti. Podobne bol Pinowski pozvaný aj na sympóziu, ktorý organizovali niektoré poľnohospodárske univerzity v Indii a Indian Council of Agricultural Research pri ich Ministerstve poľnohospodárstva, ktorého úlohou bolo hľadanie spôsobov zamedzenia škôd, ktoré poľnohospodárom spôsobujú vtáky. Pinowski navštívil Indiu v dňoch 20.11. – 5. 12. 1991 a okrem konzultácii k týmto problémom zúčastnil sa aj sympózia na danú tému v meste Šrínagar ležiacom na severe Indie, v Kašmírskom údolí. Spomeniem ešte jednu kratšiu zahraničnú cestu profesora a to do Južnej Kórey, ktorú absolvoval na pozvanie Univerzity Kyungnam v meste Changwon. Cieľom bolo študovať ekológiu vrabca poľného v tých rajónoch kde sa nevyskytoval vrabec domový a kde vrabec poľný robí veľké škody na ryžových poliach. Pinowski v Kórey bol spolu s manželkou od 15.5. do 9. 8. 1996 a výskum realizovali v malej dedinke Juseo-ri na juhu štátu. Tu hniezdi poddruh *Passer montanus saturatus*, ktorý je viacej synantropný ako jeho európsky poddruh a čo viac, podľa zafarbenia dá sa u neho rozlíšiť pohlavie. Pozorovania prebiehali od skorých raných do neskorých večerných hodín, jedince boli odchytávané, okružkované alumíniovými aj farebnými krúžkami, sledovala sa frekvencia kŕmenia mladých, typ potravy, správanie sa na poliach s potravou. Takto získaný bohatý materiál umožnil spracovať ho do niekoľkých vedeckých publikácií.

Celoživotná vedecká práca profesora Pinowského dokazuje jeho rozsiahlu erudíciu v skúmaní a poznaní rôznych druhov vtákov, jeho organizačné schopnosti a nadšenie hľadať spolupracovníkov pri riešení rôznych problémov, najmä pri výskume ekológie zmožravých vtáčích druhov a pri sledovaní zmien, ktoré do agrocenóz prinášajú ľudské zásahy. No predložená knižná publikácia poukazuje aj na široký záber vedomostí autora v botanike či v prírodných vedách vôbec a v histórii jednotlivých krajín, ktoré navštívil. Podrobné opisy jeho výskumov a stretnutí s rôznymi odborníkmi dokumentujú, že sa na ne

nielen pripravoval a prinášali vedecké výsledky, ale, že si ich aj podrobne zaznamenával, takže aj po desaťročiach sú pre čitateľa nielen poučné či inšpiratívne, ale aj pedantne dokumentujú chvíle, ktoré autor prežil. Jeho vedecký zápal bol zrealizovaný do 347 publikácií, z toho 178 vedeckých a desiatich kníh. Je čestným členom American Ornithological Union, Slovenskej zoolologickej spoločnosti pri SAV, bol viceprezident XX. Medzinárodného ornitologického kongresu, ktorý bol na Novom Zélande, aj členom Vedeckej rady Medzinárodnej asociácie pre ekológiu (INTECOL). Napriek pokročilému veku je stále vedecky aktívny a zaujíma sa aj o ornitologické dianie u nás na Slovensku. Pánovi profesorovi k jeho veľmi cennej knižnej publikácii ako aj k nedávnomu krásnemu životnému jubileu posielajú slovenskí ornitológovia a zoológovia srdečné gratulácie a želania do ďalších rokov hlavne dobrého zdravia a spokojnosti.

Ludovít Kocian
Bratislava

Literatúra

- MACKOWICZ R., PINOWSKI J. & WIELOCH M. 1970: Biomass production by house sparrow (*Passer domesticus domesticus* L.) and tree sparrow (*Passer montanus montanus* L.) populations in Poland. – *Ekologia Polska* 18:165–501.
- PINOWSKI J. 1954: Wpływ obszarów zadrzewionych na awifaunę terenów otwartych i związane z tym zagadnienia adaptacji populacyjnych. – *Ekologia Polska* 2: 379–446.
- PINOWSKI J. 1959: Factors influencing the number of feeding rooks (*Corvus frugilegus frugilegus* L.) in various field environments. – *Ekologia Polska* 7: 435–482.
- PINOWSKI J. 1968: Fecundity, mortality, numbers and biomass dynamics of a population of the tree sparrow (*Passer montanus montanus* L.). – *Ekologia Polska* 16: 1–58.
- PINOWSKI J. 1977: František J. Turček (3.12. 1915 – 4.3.1977). – *Wiadomości ekologiczne* 23: 310–312.
- PINOWSKI J. 1986: František J. Turček CSc. V mojom živote a vedeckej činnosti. – *Správy Slovenskej zoolologickej spoločnosti pri SAV* 12: 12–14.
- PINOWSKI J. 1993: František J. Turček wspomnienia. – Pp. 176–177. In: Urban P. (ed.): *Fauna Polany. Zborník referátov zo seminára, Zvolen* 8. – 9.6.1993. Vydala Správa CHKO Polana, Lesnícka fakulta TU vo Zvolene a Ústav ekológie lesa SAV vo Zvolene, 190 pp.
- PINOWSKI J. 2005: Dr. František J. Turček w moim życiu naukowym i Jego związki z Polską. – *Tichodroma* 17: 134–137.
- PINOWSKI J. & KENDEIGH S. C. 1977: *Granivorous Birds in Ecosystems. Their evolution, populations, energetics, adaptations, impact and control.* – Cambridge University Press, 431 pp.
- ŠŤASTNÝ K. 1974: Návrh jednotné metodiky kvantitatívneho výzkumu ptáků. – *Zprávy Moravského ornitologického sdružení* pp. 13–21.
- TURČEK F. J. 1949: K štúdiu populácie vtákov v teréne. – *Sylvia* 9/10: 87–92.

Received: 8. 12. 2020

Accepted: 9. 12. 2020

Online: 28. 2. 2021